2015

M.A.

3rd Semester Examination

SANSKRIT

PAPER—SAN-303

Full Marks : 50

Time : 2 Hours

The figures in the right-hand margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

Illustrate the answers wherever necessary.

1. अधोलिखितयोः कश्चिदेकः प्रश्नः समाधेय :—

a) 'साधकतम् करणम्'—इत्यत्र साधकशब्देन किं गम्यते ? तस्य लक्षणं किम्? तत् कनिविधम् ? सोदाहरणं प्रत्येकं पर्कारं तकि भाषाकरिदिशा आलोच्यताम् । 1+2+1+6=10

b) 'को नाम हेत्वाभासः? स कतिविधः? के च ने ? तेषु असिद्धनैकान्तिकयोः विभागोल्लेख—पुरःसरं निरुपणं क्रियातम् । 2+1+1+6=10

(Turn Over)

2. अधोचिखितयोः कश्लिदेकः प्रश्न समाधेयः।

   a) सांख्यशास्त्रजिज्ञासा कथं जायतेऽइति करिकोल्लेखपुरः सरमालोच्यताम्। 10

   b) सांख्यकारिकानुसारं प्रकृतेः स्वरूपं निरुप्यताम्। 10

3. अधोलिखितेषु यथेच्छं प्रश्नत्रयं देवनागरी—लिप्या संस्कृतभाषया च समाधेयम् — 2×3

   a) न्यायनये परीक्षालक्षणं किम् ? सोदाहरणं स्पष्टीक्रियताम्।

   b) किं प्रमायाः लक्षणम्? लक्षण स्थायोः पदयोः प्रयोगकारणं लिख्यताम्।

   c) किं नाम प्रत्यश्रम् ? तत् कान्तिविधम् कानि च तानि ?

   d) तर्कभाषाकारमते किं नाम उपाधिः हिंसात्वस्य अधर्मत्वेन सम्बन्धे क उपाधिः?

   e) कानि नावत् हेतोः पञ्चरुपाणि ?

4. अधोलिखितेषु यथेच्छं प्रश्नत्रयं देवनागरीलिप्या संस्कृतभाषया च समाधेयम्— 2×3

   a) सांख्यतत्त्वकौमुदीति टीका केन विरचिता ?

   b) सांख्यमते कति प्रकृति-विकृतयः? के च ने ?

   c) सत्कार्यवादप्रतिस्थापने सांख्यैः कति हेतवः प्रदर्शिताः? के च ते?

   d) सांख्यमते सत्त्वगुणस्य लक्षणाम् किम्?

   e) 'व्यक्ताव्यक्तज्ञाः'—इत्यनेन केषां बोध जायते ?

5. देवनागरीलिप्या संस्कृतभाषया च तात्पर्यं व्याख्यायताम् – 8

a) 'हेतुत्रयम्'

अथवा

b) संघातपरार्थत्वात् त्रिगुणादिविपर्ययादधिष्ठानात् ।
पुरुषोऽस्ति भोक्तृभावात् कैवल्यार्थं प्रवृत्तेश्च ॥

—o—